

УДК 343.9:351.74

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.76>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Ступник Я.В.,*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального права
та правоохоронної діяльності
юридичного факультету**ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ORCID: 0000-0001-8024-9735

Хома О.І.,*аспірант кафедри кримінального права
та правоохоронної діяльності
юридичного факультету**ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ORCID: 0009-0008-9412-0244

Ступник Я.В., Хома О.І. Методологічні засади формування комплексної системи протидії злочинності в діяльності правоохоронних органів.

У статті досліджено системні характеристики діяльності з протидії злочинності на основі вивчення особливостей застосування системного підходу в кримінологічних дослідженнях та формулювання відповідного визначення. Здійснено аналіз ключових складових механізму протидії злочинності, на підставі чого запропоновано його концепцію та встановлено відмінності від споріднених понять.

Наголошується на багатозначності тлумачення сутності цієї категорії. Складність обрання підходу до визначення елементів механізму також відображає комплексність досліджуваного поняття. Вивчення механізму як системи з усіма її компонентами та їхніми взаємозв'язками сприяло всебічному розкриттю змісту цього поняття.

Щодо такого суспільного явища як протидія злочинності, термін «механізм» має застосовуватися передусім у практичному аспекті, маючи на увазі необхідність досягнення певної ефективності від здійсненого кримінологічного впливу. При цьому поняття «механізм протидії злочинності» є похідним від поняття «протидія злочинності».

Механізм протидії злочинності за своїм змістом є системним і багатоаспектним явищем, що передбачає різні підходи до свого тлумачення. Ці підходи, які в багатьох випадках дозволяють використовувати науковий потенціал інших наук (насамперед психології, кібернетики, соціології, різних галузей права, що комплексно вивчають різні аспекти управління), спрямовані на розкриття тих чи інших, іноді дуже важливих, аспектів діяльності з протидії злочинності та притаманних їй механізмів.

У дослідженні особлива увага приділяється інтеграційним процесам взаємодії правоохоронних органів як важливому елементу ефективного функціонування механізму протидії злочинності. Аналізується практика координації діяльності різних суб'єктів кримінологічної профілактики та висвітлюються проблемні аспекти інформаційного забезпечення цієї взаємодії. Запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює спільну діяльність державних та громадських інституцій у сфері превентивної роботи.

Розглянуто актуальні питання адаптації міжнародних стандартів та імплементації прогресивного зарубіжного досвіду у вітчизняну практику протидії злочинності. Проаналізовано ефективність окремих інноваційних підходів до профілактики правопорушень, що застосовуються в країнах Європейського Союзу та США. Обґрунтовано необхідність розробки комплексної стратегії протидії злочинності з урахуванням національних особливостей та сучасних глобалізаційних викликів, зокрема кіберзлочинності та транснаціональної організованої злочинної діяльності.

У статті також досліджуються перспективи використання сучасних інформаційних технологій та методів інтелектуального аналізу даних для прогнозування кримінологічної ситуації та планування превентивних заходів. Обґрунтовано доцільність впровадження автоматизованих систем моніто-

рингу та аналізу злочинності, що дозволять оптимізувати розподіл ресурсів правоохоронних органів та підвищити ефективність їх діяльності. Зазначається, що успішна реалізація цих інновацій потребує не лише технічного забезпечення, але й відповідної підготовки фахівців та інституційних змін у системі органів кримінальної юстиції.

Ключові слова: системний аналіз, протидія злочинності, кримінологічна діяльність, правоохоронні органи.

Stupnyk Y.V., Khoma O.I. Methodological principles of forming a comprehensive system of combating crime in the activities of law enforcement agencies.

The article examines the systemic characteristics of crime prevention activities based on the study of the features of the application of a systemic approach in criminological research and the formulation of a corresponding definition. An analysis of the key components of the crime prevention mechanism is carried out, on the basis of which its concept is proposed and differences from related concepts are established.

The ambiguity of the interpretation of the essence of this category is emphasized. The complexity of choosing an approach to defining the elements of the mechanism also reflects the complexity of the concept under study. The study of the mechanism as a system with all its components and their relationships contributed to a comprehensive disclosure of the content of this concept.

Regarding such a social phenomenon as crime prevention, the term «mechanism» should be used primarily in a practical aspect, meaning the need to achieve a certain efficiency from the implemented criminological impact. At the same time, the concept of «crime prevention mechanism» is a derivative of the concept of «crime prevention».

The mechanism of combating crime is a systemic and multifaceted phenomenon in its content, which involves different approaches to its interpretation. These approaches, which in many cases allow using the scientific potential of other sciences (primarily psychology, cybernetics, sociology, various branches of law that comprehensively study various aspects of management), are aimed at revealing certain, sometimes very important, aspects of combating crime and its inherent mechanisms.

The study pays special attention to the integration processes of interaction between law enforcement agencies as an important element of the effective functioning of the mechanism of combating crime. The practice of coordinating the activities of various subjects of criminological prevention is analyzed and problematic aspects of information support for this interaction are highlighted. Ways are proposed to improve the regulatory framework that regulates the joint activities of state and public institutions in the field of preventive work.

The article considers the current issues of adapting international standards and implementing progressive foreign experience into domestic crime prevention practice. The effectiveness of individual innovative approaches to crime prevention used in the countries of the European Union and the USA is analyzed. The need to develop a comprehensive crime prevention strategy is substantiated, taking into account national characteristics and modern globalization challenges, in particular cybercrime and transnational organized criminal activity.

The article also explores the prospects for using modern information technologies and methods of intelligent data analysis for predicting the criminological situation and planning preventive measures. The feasibility of implementing automated crime monitoring and analysis systems is substantiated, which will optimize the allocation of law enforcement resources and increase the efficiency of their activities. It is noted that the successful implementation of these innovations requires not only technical support, but also appropriate training of specialists and institutional changes in the criminal justice system.

Key words: system analysis, crime prevention, criminological activity, law enforcement agencies.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах, коли в Україні триває процес демократичних змін, забезпечення національної безпеки набуває особливої ваги. Ключовим елементом у цій сфері є створення та впровадження юридичних і організаційно-адміністративних інструментів протидії злочинності. Важливим також є здійснення комплексних заходів для досягнення суспільно прийнятого рівня злочинності та зменшення її негативних наслідків. Саме тому вивчення системних основ функціонування механізму протидії злочинності в Україні сьогодні є надзвичайно важливим питанням.

Стан опрацювання проблематики. Окреслена проблематика має особливий характер: раніше, впродовж тривалого часу, вона часто не вважалася окремим напрямком досліджень. Наукові розвідки у цій сфері відзначалися неузгодженістю, односторонністю та браком практичного спрямування. Проте слід зазначити, що ця проблема все ж викликала інтерес у науковому середовищі.

щі. Про закономірності кримінологічного процесу в аспекті дії його механізмів йшлося у працях О.М. Бандурки, В.В. Голіни, Л.М. Давиденка, О.М. Джужи, О.Г. Кальмана, О.Г. Колба, О.М. Литвака, О.М. Литвинова, О.А. Мартиненка, В.М. Трубникова та деяких інших кримінологів. Проте феноменологія цього специфічного організаційно-управлінського явища в сучасній кримінологічній науці досліджувалася фрагментарно.

Метою цієї статті є уточнення сутності та змісту системних основ механізму протидії злочинності з урахуванням формування нової парадигми цілей і завдань діяльності правоохоронних органів, а також об'єктивних умов переходу до інших засобів стратегічного та тактичного реагування на злочинність. При цьому, безперечно, необхідно враховувати результати попереднього вітчизняного досвіду боротьби зі злочинністю та позитивні тенденції, що спостерігаються як у законодавстві, так і в практичній роботі уповноважених суб'єктів у цій сфері.

Значущість дослідження проблеми функціонування механізму протидії злочинності визначається також тим, що кримінологічна теорія розробляє положення, які можуть бути корисними для застосування різними науками, пов'язаними зі сферою протидії злочинності. Найбільше це стосується наук кримінального, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого права.

Механізм протидії злочинності для української кримінології є відносно новою категорією, яка дотепер не зазнала ґрунтовного наукового аналізу. Окремі спроби дослідження не мали концептуального характеру, були фрагментарними та невпорядкованими [1, с. 84-85]. У той же час варто визнати, що ця проблема привертала до себе увагу вчених.

Варто зауважити, що досліджувана проблематика раніше була об'єктом наукового інтересу в контексті управління системою протидії злочинним проявам. Зокрема, А.Е. Жалинський наголошував на необхідності формування чіткого розуміння витоків процесу, соціальних феноменів, що генерують та підтримують його, а також векторів розвитку як передумови ефективного управління та методологічного вдосконалення. Досягнення цього результату можливе через ґрунтовний аналіз функціонального механізму превенції злочинності та його закономірностей [2, с. 47].

У свою чергу Г.А. Аванесов розглядав механізм як ключовий елемент, що трансформує профілактику злочинності у керований процес. На його думку, цей процес є дериватом організаційної структури превентивної діяльності, яка відображає систему в її цілісності та окремих компонентах. Ця структура інкорпорує стійкі взаємозв'язки між суб'єктами профілактики (в межах системної організації цих суб'єктів) та їх кореляцію з відповідними об'єктами (системою об'єктів). При такому підході неминуче постає питання змістовного наповнення профілактики (методологія, заходи, інструментарій, типологія, форми реалізації) та забезпечення превентивної діяльності організаційним інструментарієм [1].

Аналізуючи зазначену проблематику, насамперед необхідно підкреслити, що функціонування держави та суспільства супроводжується перманентною потребою свідомого конструювання й оптимізації управлінських механізмів. Цей процес характеризується об'єктивно-суб'єктивною природою. Іншими словами, архітектоніка механізму управління завжди є результатом відображення передусім об'єктивних закономірностей. Недотримання цього методологічного постулату може призвести до розвитку реального процесу не за цілеспрямовано сформованим, а за стихійно утвореним механізмом. А.П. Закалюк акцентує увагу на тому, що «...проблема управління діяльністю щодо запобігання та протидії злочинності потребує нової системної концептуалізації, включаючи визначення через призму видової специфіки його цілей, функцій, принципів, методів, механізму безпосереднього управлінського процесу в цілому, а також інструментів забезпечення останнього» [3, с. 377].

Аналіз наукової літератури, присвяченої категорії «механізм», демонструє, що об'єктивне дослідження даного феномену неможливе без імплементації системного підходу, що є критично важливим як для теоретичного аналізу, так і для практичної реалізації. Необхідно констатувати полісемантичність інтерпретації сутності цієї категорії. Комплексність вибору методологічного підходу до ідентифікації компонентів механізму детермінована багатоаспектністю досліджуваного явища. Вивчення механізму як системної цілісності з усіма елементами та їх взаємодіями сприятиме комплексному розкриттю семантики цього поняття. Відносно такого соціального феномену як протидія злочинності, термінологічна одиниця «механізм» повинна застосовуватися передусім у прикладному аспекті, враховуючи імперативність досягнення певної результативності від запровадженого кримінологічного впливу. При цьому концепт «механізм протидії злочинності» закономірно виступає похідним від поняття «протидія злочинності». Ефективність механізму в даному контексті можна верифікувати лише після оцінки всіх потенційних форм його екстеріоризації та імплементації в безпосередній кримінологічній практиці, а також за умови його відповідності нормативно закріпленим стандартам.

Попри змістовну ємність та багатоаспектність поняття «механізм», воно в усіх випадках призначене відображати системно-динамічний, функціонально-структурний вимір соціальної дійсності,

архітектоніку кримінологічного впливу, і цей фундаментальний аспект не можна ігнорувати. Для дослідження сутності механізму протидії злочинності, формулювання його дефініції та структури, доцільно застосовувати метод аналогії, який дозволяє на підставі попередньо набутих знань досягти нового рівня генералізації, генерувати інноваційні ідеї та розробляти наукові положення. Дослідження даного механізму, відповідно, має здійснюватися шляхом аналізу компонентів, що становлять досліджувану конструкцію.

Механізм протидії злочинності в змістовному вимірі представляє собою системне та багатогранне утворення, що допускає диверсифіковані підходи до своєї інтерпретації. Ці підходи, які уможливають у багатьох випадках використання наукового потенціалу суміжних дисциплін (насамперед психології, кібернетики, соціології, різних галузей права, що комплексно досліджують різноманітні аспекти управління), спрямовані на розкриття різних, часом фундаментальних, аспектів діяльності з протидії злочинності та притаманних їй механізмів.

При цьому, фундаментом функціонування будь-якого механізму, включаючи сферу протидії злочинності, завжди виступає взаємодія елементів різнорідних систем. Проте механістичне їх об'єднання в єдиний комплекс не забезпечує можливості репрезентації його як функціональної системи, не дозволяє ідентифікувати детермінуючі структурні та інтеграційні зв'язки. Виключно аналіз із застосуванням системної методології уможливорює розкриття сутності механізму таким чином, щоб теоретичні конструкції могли бути імплементовані в практичну діяльність правоохоронних органів з максимальною ефективністю.

Механізм протидії злочинності має формуватися відповідно до закономірностей, що характеризують відповідні суспільні відносини. Це аксіоматичне твердження не потребує додаткової аргументації.

По-перше, необхідно враховувати певну закономірність, що прослідковується в системних концепціях. Численні дослідники, свідомо чи інтуїтивно, наголошують на тому, що поняття системи корелює з позицією дослідника, з його відношенням до об'єкта, тобто має виражений суб'єктивний характер. Інакше кажучи, селекція «центрального поняття» детермінована суб'єктно-об'єктною дуальністю системи як реального феномену та як «способу мислення» дослідника. Таким чином, методологічний концепт даної статті ґрунтується на гіпотезі про те, що саме в моделі механізму протидії злочинності відображаються такі властивості та їх взаємозв'язки, дослідження яких уможливорює досягнення результату конкретного наукового пошуку. У цьому контексті діяльність із протидії злочинності концептуалізується як об'єкт, механізм – як інструмент його вивчення, а теоретична концепція останнього є фінальним результатом дослідження.

По-друге, проблематика виокремлення механізму протидії злочинності як центрального концепту пов'язана з тенденцією до симпліфікації в процесі дослідження складних утворень, до виявлення «простого у складному». Сама діяльність із протидії злочинності як ієрархічна система дозволяє обрати певний рівень абстракції, що забезпечує єдність чотирьох основних наукових компонентів: дослідницької програми; поставлених завдань; методологічної позиції; усталеної термінології і традиційних понять.

Необхідність імплементації методології системного підходу обумовлена комплексністю дослідження проблем протидії злочинності як об'єкта аналізу, пов'язана з багатоаспектністю практичних завдань і об'єктивно формує імперативну потребу у застосуванні такого підходу. Значущість системного підходу полягає в його потенціалі при пізнанні і вирішенні проблем навколишньої дійсності. Він уможливорює інтеграцію гетерогенних проблем, виявлення їх спільного знаменника і, таким чином, представлення групи комплексних проблем як єдиної всеохоплюючої проблеми.

Системний підхід, як найбільш розроблена методологія вивчення складних явищ і процесів, забезпечує здійснення цілісного аналізу в процесі пізнання, практичну реалізацію принципу, згідно з яким соціальна система розглядається як живий організм у стані перманентного розвитку.

Значущість системного підходу також полягає в тому, що він дозволяє артикулювати проблему за наявності множинності різноманітних зв'язків як інтра-, так і екстрасистемного характеру, коли виникає необхідність виявлення єдиної інтегративної якості, фундаменту. «Системний підхід до дослідження складних динамічних цілісностей дозволяє виявити внутрішній механізм не тільки функціонування окремих його компонентів, але і їхньої взаємодії на різних рівнях», – справедливо підкреслюється в науковій літературі [1].

При цьому необхідно звернути увагу на той факт, що в системному дослідженні обґрунтуванню підлягає, насамперед, концептуалізація об'єкта дослідження як системи – наскільки це детерміновано реальними завданнями дослідження. Очевидно, що саме по собі використання системної термінології і понять ще не конституює системне дослідження, навіть у тому випадку, якщо об'єкт дійсно може розглядатися як система. Отже, базовою категорією системного підходу є поняття «системи», яке інтенсивно розроблялось у другій половині минулого століття.

На завершення, випереджаючи логічне запитання стосовно валідності зазначених ознак і характеристик як предмета теоретичного і практичного інтересу, вважаємо доцільним визначити низку узагальнюючих тез.

Сучасний рівень пізнання об'єктивної реальності та законів її відображення у свідомості людини вимагає оперування більш комплексними категоріями, ніж об'єкт, річ, знання, які репрезентують лише окреме, нерозчленоване, одиничне. У цьому контексті релевантним є дослідження фундаментальних властивостей системних соціальних категорій.

Система як специфічний вид реальності характеризується перманентною динамікою. В її межах відбуваються різноманітні трансформації, серед яких завжди можна ідентифікувати таку, що детермінує систему як обмежену матеріальну єдність, екстеріоризовану в певній формі руху. Позиція системи в ієрархії визначається формою руху її елементів.

З огляду на універсальну взаємозалежність всіх феноменів та процесів, концепт «система» має відображати також конкретні, специфічні зв'язки між інтерактивними елементами. Артикулюючи «систему» як демарковану взаємодіючу множину елементів, ми фіксуємо конкретність певної сукупності.

Імплементация у дефініцію поняття «системи» фактора цілісності супроводжується методологічними складнощами. Практично всі наявні в науковому дискурсі дефініції системи стикаються з проблемою дескрипції її цілісної поведінки. При цьому для верифікації «цілісності» певного утворення ми повинні знати, чи конституює воно систему, що призводить до логічної циркулярності.

Тому необхідно конкретизувати визначення понять «ціле» і «система», які диференціюються за ступенем спільності елементів. Ціле представляє конкретний, фінальний клас систем, що досягли у своєму розвитку зрілості, завершеності. Поняття «ціле» репрезентує той етап еволюції, коли процеси, що характеризують ініціальну і термінальну стадії розвитку, перебувають у відносній еквілібріумі.

Поняття «ціле» семантично валідне виключно у співвідношенні з поняттям «система». Їх змістовна конвергенція відбувається лише тоді, коли система акумулює такі атрибути, які детермінують необхідність концептуалізації цього нового стану через спеціальну категорію - «ціле».

Концепт системи нематеріальний, він є ідеальним репрезентантом матеріальних систем, що не є тотожним цим системам, оскільки експлікує загальне, необхідне, іманентно їм притаманне, тоді як вони представляють єдність сингулярного та загального, загального та особливого. Водночас система матеріальна за формою, конституюючи реально існуюче матеріальне утворення, феномен, як структуроване (на окремі, відносно автономні та специфічно взаємопов'язані елементи) ціле.

Система, як інтегративне утворення, детермінується природою інкорпорованих елементів та характером взаємозв'язків між ними, тобто структурою, і сама модифікує елементи, зумовлюючи трансформацію їхніх властивостей і якостей. Набуваючи певної цілісності, система корелює зі своїми елементами як ціле з частинами і фактично експлікує специфічний тип діалектики цілого та частини.

Виходячи з артикульованих міркувань, характеристиці протидії злочинності як системи відповідає дефініція, в якій під системою розуміється сукупність об'єктів, інтегрованих певною формою регулярної взаємодії або взаємозалежності. Доцільно, базуючись на функціональній характеристиці феноменів і процесів, що становлять предметне поле даного дослідження, запропонувати авторське визначення системи як сукупності елементів, розташованих у визначеній послідовності, об'єднаних спільною функцією, що генерує інтегративні якості, не притаманні її окремим компонентам.

У цьому контексті необхідно особливо підкреслити, що система протидії злочинності в різних термінологічних конструкціях раніше досліджувалась нами з використанням ідентичних методологічних позицій. При цьому були проаналізовані її структура, об'єкт, предмет і методи організаційно-управлінського впливу, основні вектори діяльності, рівні та зміст [4].

На основі аналізу понятійного апарату відповідної теорії нами було зроблено однозначний вибір на користь системного характеру протидії злочинності як такого, що найбільш адекватно відображає кримінологічну сутність і зміст діяльності, що лежить у його основі.

По-перше, протидія злочинності (як і інші подібні по семантиці категорії) є формою відбиття специфічного стану впорядкованості суспільних відносин з метою обмеження злочинності (у широкому сенсі). Це вже здійснена дійсність, результат нормотворчого і правореалізаційного процесів. Тому коли ми говоримо про забезпечення та захист прав і законних інтересів особи, суспільства і держави, маємо на увазі якості забезпечення і зміцнення відповідних процесів, оскільки протидія злочинності, як правова категорія, існує незалежно від того, чи мають місце посягання на систему суспільних відносин з боку окремих осіб або соціальних спільнот. Зрозуміло, при вчиненні злочинів і правопорушень суспільним відносинам (правоохорону-

ваним цінностям) спричиняється істотна шкода, і вона тим більша, чим гірше забезпечується попередження, профілактика, запобігання і припинення протиправних посягань. Тому стан упорядкованості, тобто організації, врешті-решт - основна властивість протидії злочинності.

По-друге, розуміння протидії злочинності як специфічного виду управлінської діяльності правоохоронних органів не означає заперечення її політико-правової природи, а також синергетичної сутності, що проявляється у вигляді відкритої нелінійної динамічної системи правовідносин. При цьому на порядку денному в жодному разі не стоїть питання про усунення із законодавчого, наукового і професійного лексикона інших понять, що відображають основні напрямки кримінологічної діяльності. Представляється, що ці категорії виконують ряд змістовних функцій, необхідних:

- 1) кримінально-правовому і адміністративному законодавству при формулюванні основного або факультативного об'єктів протиправних посягань;
- 2) кримінально-процесуальному законодавству при формулюванні цілей і завдань відповідної діяльності;
- 3) кримінології при дослідженні та обґрунтуванні застосування нових форм і методів впливу на злочинність на основі вивчення та аналізу просторово-територіального розподілу злочинів і правопорушень;
- 4) правоохоронній та управлінській практиці суб'єктів протидії злочинності при аналізі обґрунтованості та ефективності розміщення і використання сил і засобів на території обслуговування;
- 5) органам виконавчої влади для вирішення комплексу питань, пов'язаних із забезпеченням кримінологічної діяльності, управління нею, а також надання їй цілеспрямованого і масового характеру.

По-третє, протидія злочинності є важливим, але не єдиним способом забезпечення належного стану громадського життя, від надійності та ефективності якого залежить якість життя суспільства і конкретної людини. Не менш важливою гарантією є забезпечення «стану безпеки» як форми практичного вираження мети «обмеження злочинності». При цьому варто мати на увазі, що інтегруючою субстанцією для протидії злочинності і безпеки є змістовні співвідношення діяльності (як системи) та форми втілення певної якості, що проявляється в особливому по формі діалектичному зв'язку предмета пізнання і його профілюючої властивості, використовуваного з метою понятійного відбиття провідних характеристик.

Однією з таких характеристик є якість функціонування механізму протидії злочинності як системи об'єктивно виникаючих зв'язків, що реалізують функції інтеграції компонентних частин даного соціального феномену. Ці зв'язки і складові елементи характеризують його як інтегральну цілісність. При цьому аналіз об'єкта дослідження не виключає, а навпаки, детермінує необхідність селекції з множинності компонентних частин і взаємозв'язків найбільш фундаментальних, які експлікують характеристику загального. У цьому контексті система протидії злочинності виступає як суб'єктивно пізнана екстеріоризація об'єктивної дійсності, що сприймається у формі концептуально ідентифікованих аспектів соціальної реальності, асоційованих з певними видами соціальної діяльності.

Висновки. Таким чином, оцінюючи механізм протидії злочинності в цілому, варто акцентувати, що це багаторівнева ієрархічна система. Кожному рівню структурної організації відповідає специфічний комплекс елементів. Їх можна ідентифікувати шляхом аналізу протидії злочинності в таких аспектах, в яких маніфестуються супутні суспільні процеси і відповідні форми кримінологічного впливу з притаманними їм засобами, методами і способами.

Крім того, слід враховувати, що механізм протидії злочинності функціонує не лише у вертикальному, але й у горизонтальному вимірі, тобто відбувається комплексна інтерференція і взаємодія засобів, методів і способів кримінологічного впливу.

Отже, під механізмом протидії злочинності слід розуміти таке системне утворення (інтегровану в єдине ціле сукупність) норм, принципів, інститутів (державно-правових і суспільно-політичних), форм, методів і засобів (організаційних, правових, економічних, соціально-психологічних) зв'язків і відносин, за допомогою яких забезпечується кримінологічний вплив на специфічні об'єкти для досягнення поставлених цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні: монографія. Харків: Вид-во Харківського національного університету внутрішніх справ, 2008. 446 с.
2. Жалинський А. Спеціальне попередження злочинів в СРСР: питання теорії. Львів: Видавництво «Вища школа», 1976. 193 с.

3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 2007. 424 с.
4. Литвинов О.М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів: монографія. Херсон: «Олді-плюс», 2003. 315 с.
5. Литвинов О.М., Ступник Я.В. Механізм протидії злочинності. *Публічне право*. 2011. № 1. С. 59–63.